บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาระดับประถมศึกษาถือว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนในวัยเรียนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 8 จนถึงอายุ 14 ปีบริบูรณ์ ทั่วทั้งประเทศ โดยมุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะดูแลตนเองและครอบครัว ตลอดจนสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบบการปกครองประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพสุจริต มีทักษะพื้นฐานในการทำงานด้วยมือและการทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถครองชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข (กรมวิชาการ. 2532 : 13)

ในปัจจุบันสภาพของสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมทั่วไป ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนเจตคติและค่านิยมบางประการในสังคม (กรมวิชาการ. 2534 ข : 3) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยได้ปรับปรุงแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2533 และประกาศใช้ทั่วประเทศตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา (กรมวิชาการ. 2534 ข : 3 - 4)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาสังคม ฉะนั้นจึงกำหนดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทักษะ ประกอบด้วยภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ (กรมวิชาการ. 2534 ค : 7)

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือเรียกโดยย่อว่ากลุ่ม กพอ. เป็นกลุ่มประสบการณ์หนึ่งในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมี

คุณสมบัติสำคัญคือ ทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงาน มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ และมีทักษะในงานอาชีพ สิ่งที่ได้ปรับปรุงใหม่ ได้แก่ โครงสร้าง ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วย การสอนงานบ้าน งานเกษตรและงานเลือก ในทุกชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในขณะที่โครงสร้างเดิมเมื่อปี พ.ศ. 2521 นั้น ไม่มีการสอนงานทั้งสามอย่างในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 แต่ทั้งนี้มิได้มีการเปลี่ยนแปลงอัตราเวลาเรียนของกลุ่มวิชา และนอกจากจะปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าวแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็ให้เน้นทักษะและกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดเป็นนิสัยแก่ผู้เรียน (กรมวิชาการ. 2534 ก : 315)

เนื้อหาสาระของกลุ่ม กพอ. ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ไม่ได้แตกต่างไปจากฉบับ พุทธศักราช 2521 เป็นแต่เพียงจัดให้มีการวางรากฐานในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โดยเริ่มจากเรื่องง่าย ๆ ไปหาเรื่องยากให้เหมาะสมกับวัย (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. 2536 : 43) สำหรับเทคนิคและวิธีสอนกลุ่มประสบการณ์ดังกล่าวนี้ก็เหมือนกับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ เช่น วิธีสอนแบบบรรยาย การแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า อภิปราย ทดลองปฏิบัติจริง ๆ นอกจากนี้ที่แตกต่างออกไปได้แก่ วิธีสอนแบบสาธิต การใช้ใบงานประกอบการสอนภาคปฏิบัติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ไปแล้ว 2 ปี ได้พบว่า การใช้หลักสูตรยังมีปัญหามากมาย เช่น ผู้บริหารโรงเรียนยังไม่สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียนได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งไม่สามารถจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ครบถ้วนและเพียงพอ ครูยังเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน และเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ (สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. 2535 : 49) สำหรับกรณีของจังหวัดพิษณุโลกนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ได้ดำเนินการเตรียมบริหารหลักสูตรดังกล่าวอย่างเป็นระบบหน่วยงานทุกระดับในสังกัด เช่น การประชุมผู้บริหารโรงเรียน การอบรมครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 การจัดทำเอกสารการใช้หลักสูตร และการจัดทำแนวการสอนกลุ่ม กพอ. แจกให้ผู้เกี่ยวข้องใช้ในการดำเนินงานตามหลักสูตร แต่จากการศึกษาของผู้วิจัย ได้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่ม กพอ. ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2535 ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งนับว่ายังเป็นปัญหาอยู่มาก และปัญหาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ยังมิได้มีการศึกษาวิจัยแต่ประการใด ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพที่แท้จริงและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ของการบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียน โดยมุ่งหวังว่าผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารหลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่ม กพอ. ของจังหวัดพิษณุโลกต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการบริหารหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน สถานภาพของผู้บริหารและประสบการณ์ในการบริหารงาน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องนี้จะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งจะสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลาง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ซึ่งจะส่งผลทำให้การจัดการประถมศึกษาในส่วนของกลุ่ม กพอ. เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

2. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ในปีการศึกษา 2536 จำนวน 472 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 236 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ขนาดของโรงเรียน

3.1.1.1 ขนาดเล็ก

3.1.1.2 ขนาดกลาง

3.1.1.3 ขนาดใหญ่

3.1.2 สถานภาพของผู้บริหาร จำแนกเป็น

3.1.2.1 ครูใหญ่

3.1.2.2 อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ

3.1.3 ประสบการณ์ในการบริหารงาน

3.1.3.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.1.3.2 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตร กพอ. จำแนกเป็น

3.2.1 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรกลุ่ม กพอ.

3.2.2 ด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนกลุ่ม กพอ.

3.2.3 ด้านการบริการวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยากร

3.2.4 ด้านการสอนและการประเมินผล

3.2.5 ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

<u>สมมุติฐานของการวิจัย</u>

1. ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทรรศนะต่อปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีทรรศนะต่อปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานแตกต่างกัน มีทรรศนะต่อปัญหาการบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกัน

<u>นิยามศัพท์เฉพาะ</u>

1. การบริหารหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติการสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน อันได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการ การประเมินผลและการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตรบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งในที่นี้ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

1.1 ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร กพอ. หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติการสอน การตีความและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรการสอนของครูรวมทั้งการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย

1.2 ด้านบุคลากรที่ทำหน้าที่สอนกลุ่ม กพอ. หมายถึง การจัดครูผู้สอน กพอ. ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 รวมทั้งการพัฒนาส่งเสริมครูเหล่านั้นให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเจตคติต่อการจัดการเรียนการสอน กพอ. ของครูผู้สอน

เรื่องหลักสูตร กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

1.3 ด้านการบริการวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการ หมายถึง การสนับสนุนการเรียนการสอน กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน เช่น เอกสารประกอบหลักสูตร เครื่องมือเครื่องใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติของนักเรียน ตลอดจนการจัดหาแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน อันได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โรงงาน สถานประกอบการด้านอาชีพ และทรัพยากรธรรมชาติ

1.4 ด้านการสอนและการประเมินผล หมายถึง การดำเนินการสอนของครู ได้แก่ การจัดทำกำหนดการสอน ตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดเด็กเข้าชั้นเรียน การนิเทศการศึกษา และการประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.5 ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร หมายถึง บทบาทและวิธีดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน

2. สภาพการบริหารหลักสูตร หมายถึง ลักษณะทั่วไปในการปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรมการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติการสอน การกำหนดแผนการสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน อันได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรที่ทำหน้าที่สอน กพอ. การจัดการหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการ การประเมินผล และการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของโรงเรียนประถมศึกษา

3. ปัญหาการบริหารการใช้หลักสูตร กลุ่ม กพอ. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หมายถึง เหตุขัดข้องหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้การบริหารหลักสูตรกลุ่ม กพอ. ไม่บรรลุตามจุดหมาย หลักการโครงสร้างของหลักสูตร

4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (กพอ.) หมายถึง กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์หนึ่งในห้ากลุ่มประสบการณ์ตามโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะสร้างให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติสำคัญ 4 ประการ คือ ทำงานเป็นมีนิสัยรักการทำงาน มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

5. สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งของทุกอย่างที่นำมาใช้

ประโยชน์ในการเรียนการสอน ช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดข้อเท็จจริงทักษะ เจตคติ ความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งเห็นคุณค่าเพื่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียนยิ่งขึ้น

6. ทรรศนะ หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาการบริหารหลักสูตร กลุ่ม กพอ. ชั้น ป. 1 - 2 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2536

7. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และรวมถึงผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้น ๆ

8. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง จำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่แบ่งตามเกณฑ์ของกองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 2) โดยแบ่งเป็น 7 แบบ สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำโรงเรียนทั้ง 7 แบบมาจัดแบ่งเป็น 3 ขนาดดังนี้

8.1 ขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนแบบที่ 1 รวมได้โรงเรียน 164 โรงเรียน

8.2 ขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนแบบที่ 2 รวมได้โรงเรียน 228 โรงเรียน

8.3 ขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนแบบที่ 3 - 7 รวมได้โรงเรียน 81 โรงเรียน